

Damian

Ander werk van Edzard Mik

De bouwmeester (roman, 1995)

Yak (roman, 1996)

Schaduwdagen (roman, met tekeningen van Berend Strik, 1998)

Laatste adem (roman, 2001)

De wachters (roman, 2004)

Bleke hemel (roman, 2007)

Goede tijden (roman, 2009)

Mont Blanc (roman, 2012)

Waar de zee begint (roman, 2014)

Tussen ergens en nergens (verhalen, 2017)

Mea culpa (roman, 2019)

waarom vogels (roman, 2022)

Edzard Mik

Damian

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2025

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2025 Edzard Mik
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Bart Heideman
Foto auteur Giuliyani

ISBN 978 90 253 1823 9 / NUR 301
www.querido.nl

*Ik keek en zag een krijgsvaan met zo'n vaart
Voortstuiven en steeds in de rondte gaan dat
Ik dacht: dit vaandel is geen standplaats waard,
En zo'n sleep mensen kwam er achteraan dat
Ik toen pas tot het inzicht ben geraakt
Hoe talloos velen reeds de dood verdaan had.*

– Dante Alighieri, *De goddelijke komedie*
(vertaling Ike Cialona en Peter Verstegen)

1

Het is zondagochtend, geen sterveling op straat, en, niet onverwacht, het is gaan waaien. Rafelige flarden jagen langs de hemel, op de balkons wappert wasgoed, een plastic zak roetsjt over het trottoir, koprolt enkele keren, warrelt op en raakt verstrikt in een struik, bladeren dansen door de lucht, buitelen over het asfalt en vallen neer, worden opgepord en buitelen weer verder, langs de rij auto's en het bushokje en die stomme opeenvolging van populieren, die hem met hun soepele stammen en zwaaiende takken ineens tegenstaan. Als Damian zijn moeder ergens mee associeert, dan is het wel met harde wind, gure wind, wind die nooit zal luwen en voor altijd door hem heen zal blijven gieren alsof hij uit niets dan kieren en gaten bestaat. O ja, ze is er dus eigenlijk al, ze kondigt zichzelf daar buiten aan, ze wordt voorafgegaan door de wind die ze zelf is, maar

wat kan hij anders doen dan haar binnenlaten als Tess haar komt afzetten?

In de verte één, twee lichtjes, een auto die de straat in draait, geen idee welke kleur die van Tess heeft, welke kleur en welk merk, zo lang als hij haar ook niet heeft gezien. Vaart mindert de auto niet en verderop slaat hij af, troosteloos genoeg, maar voor het overige niets aan de hand, de straat is alweer leeg, misschien heeft ze uiteindelijk toch ingezien dat ze dat echt niet kan maken, mama bij hem afleveren en zelf weer afreizen alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Hij kon zijn ogen niet geloven toen ze hem dat appje stuurde, hij werd er zozeer door overvallen dat hij niet eens wist wat hij ervan moest denken, hij belde haar meteen en liet de wachttoon overgaan tot zijn oor gloeide en belde haar nog eens, en nog eens – was ze helemaal gek geworden? Ze nam niet op en moest al van de andere kant van de stad onderweg zijn, alsof ze de Dakar Rally rijdt, piepend remmend, driftig optrekkend, ronkend gas gevend, door de bochten gierend; maar hopen dat ze geen fietser, voetganger of duif onder de auto krijgt.

Het zou hem ook niet moeten verbazen, typisch Tess om koste wat kost haar zin door te drijven en zich geen moment af te vragen of Bianca en hij dat wel zien zitten, mama in huis nemen. Wat ze zich in het hoofd heeft gehaald moet en zal uitgevoerd worden, ze is dwingend, op het tirannieke af. Als kind had ze dat drammerige al,

ze kon jengelen tot je er hoorndol van werd, mama verdroeg dat niet en maakte voortdurend ruzie met haar maar papa had een heimelijk ontzag voor dat redeloze fanatisme. Hij zag daar iets in, hij herkende daar iets in, iets bijzonders, een drive die haar nog ver zou brengen, de wil om koste wat kost te slagen en het ver te schoppen in een wereld van competitie en strijd, en hoe klein ze toen ook was, die nauw gerezen mondhoeken van hem ontgingen haar niet als ze weer eens stond te briesen om het een of ander gedaan te krijgen – ze had donders goed door dat ze op zijn steun kon rekenen.

Mysterie van de opvoeding: je kunt je nog zoveel voornemen, maar uiteindelijk draag je vooral je dromen en angsten op het nageslacht over, zaken waar je geen zeggenschap over hebt. Wat ‘opvoeding’ wordt genoemd, waggelt daar machteloos gebarend achteraan.

Dat kan ook gunstig uitpakken, hij zal de laatste zijn om zich erover te beklagen. Hij kreeg vroeger de zenuwen van zijn moeder en probeerde haar als het ook maar enigszins kon te ontwijken. Op haar schoot klimmen of bij haar in bed gaan liggen en tegen haar aan kruipen zoals kinderen dat graag bij hun moeder doen, zou hij nooit in zijn hoofd halen. Een aai over zijn bol halen als hij gevallen was: geen sprake van. Maar dat hij tegen haar wens in zijn eigen weg gaat en keuzes heeft gemaakt die ze totaal niet zag zitten, ontleent hij aan haar eigengereidheid, dat realiseert hij zich elke keer

weer als hij jongerenhonk Violtjesplein of snackbar Al Jannah binnenstapt en zijn losgeslagen clientèle daar ziet rondhangen.

Tegen haar wil in, in haar geest, zo maakt hij er dagelijks zijn entree. Als ze dat zou zien, dan zou ze zichzelf in hem herkennen. Ze zou er niets van laten blijken maar misschien zou ze toch een beetje trots zijn.

Hij zal het een week aanzien en moeder dan weer naar huis brengen. Hoe komt Tess er ook bij dat ze niet meer voor zichzelf kan zorgen en een gevaar voor zichzelf is? Moeder is een en al vitaliteit, ze houdt zich jong met die litanieën van haar, die wekken energie op, genereren levenskracht, als het razende water van een bergstroom. De laatste keer dat hij bij haar op bezoek was klaagde ze als vanouds over auto's die steeds groter werden, scooters die haar van de sokken reden, burens die hun kinderen naar de verste landen meesleepten, studenttrips die werden geboekt om te beleven wat je overal beleeft, mensen die te veel geld hadden en van gekkigheid niet wisten waaraan ze het moesten uitgeven, jongeren die alleen voor de lol leefden, linkse politici die duur uit eten gingen, vluchtelingen die kwamen profiteren, klaplopers die te beroerd waren om te werken en hun handje ophiielden, krakers die de mond vol hadden over een betere samenleving maar niets anders wilden dan gratis wonen, en ineens met verschrikte blik en een

breekbare stem, over een van haar vriendinnen, Trudy, die haar nooit meer belde of langskwam omdat ze iemand had ontmoet; 'dat gedoe met de liefde gaat tot het bittere einde door, Damian. Dat stopt nooit, ook niet als je al tachtig bent. Mensen blijven erin geloven en geven zich er helemaal aan over, alsof niets anders er nog toe doet en er niemand anders meer bestaat', en om hem bij de les te houden stootte ze met de rug van haar hand tegen zijn bovenarm.

Met beschuitkruimels op de lippen en kin, een lik jam op de punt van de neus begon ze in één adem door over hém te klagen. Dat werk van hem was onderbetaald en ver beneden zijn niveau. Hij had alles kunnen worden, dokter, chirurg, advocaat, rechter, net zoals zijn vader, maar hij vergooide zijn leven en gaf zich liever af met schorriemorrie dat hem voor allerlei dingen liet opdraven en misbruik maakte van zijn goeigheid en ondertussen, terwijl hij zich dus aan het uitsloven was en alles voor hen regelde, uitkeringen, schuldsaneringen, reclassering, therapieën en cursussen, gewoon bleef roven en inbreken, dealen en gebruiken, omdat ze dat nou eenmaal gewend waren te doen en ze ook niet zonder die peperdure horloges, smartphones en scooters schenen te kunnen. Ze zag aan hem hoe hij erdoor was veranderd, er was iets onbehouwens in zijn manier van bewegen geslopen, iets vulgairs, alsof het hem niet meer uitmaakte wat hij deed en hoe hij zich aan ande-

ren presenteerde, 'je zou jezelf eens moeten zien lopen, Damian, die schommelende gang, dat zwaaien met je armen, als een... als een... als een ááp...' Hij was er ook anders van gaan praten, slordig en grof, hij slikte woorden in of gooide ze er keihard uit en was woorden gaan gebruiken die zij hem niet had geleerd en die ook niet bij zijn afkomst pasten. Wat dacht hij wel, ze was niet doof, ze had het wel gehoord, hoor, als hij met een van die knapen aan het bellen was, woorden zoals 'waggie', 'fissa', 'skeer' en 'doekoe', en ze sprak die tergend langzaam uit, met getuite lippen en een vies gezicht, hoe kreeg hij die woorden uit zijn mond? En dan zijn kleren, hij kleepte zich als dat tuig, dat leren bomberjack bijvoorbeeld, met die bontkraag, en die slobberige sweaters en T-shirts met van die vreselijke kleuren en kreten erop, en dan die laarzen, of hoe noemde je die ook alweer, die boots waren ook al zo ordinair, hoe durfde hij zich ermee in het openbaar te vertonen zonder zich te generen?

Dat alles was verzet, voegde ze er na een theatrale stilte aan toe. Dat hij zich uitsloofde voor die jongeren en zich als hen ging gedragen en kleden en spreken was verzet tegen haar, hij deed dat allemaal om haar dwars te zitten, en vervolgens, met een blik die zowel bezorgd als streng was, 'maar dat hoeft toch niet meer, Damian? Je hebt je eigen leven, je bent allang volwassen, waarom zou je dan nog alles anders moeten doen dan je ouders?

Niemand vraagt je om in de puberteit te blijven steken en opstandig te blijven, ik zeker niet, voor míj hoef je dat niet te doen, hoor. En ik denk dat Bianca er ook helemaal niet blij mee is. Die wil een échte man naast zich, een man op wie ze kan bouwen, geen snotaap’.

‘En als ik nou eens van mijn werk houd, van die jongens met hun sores? Is het dan nog steeds verzet?’ En vervolgens, alsof er toch iets uitgelegd zou moeten worden, ‘studeren was niets voor mij, dat weet je best. Ik kan nog geen kwartier lezen of ik begin met mijn ogen te knijpen. En na een halfuur moet ik ze van vermoeidheid sluiten. Van nog langer lezen krijg ik knallende koppijn, dat is nog altijd zo, fuckin’ shit dus, ik heb er niet voor gekozen met een lui oog opgescheept te zitten... Trouwens, mama, het is nooit bewezen dat rechters en advocaten gelukkiger zijn dan mensen die het niet in zich hebben om de hele dag met hun neus in de boeken te zitten om daar formules uit te peuren, regel-tjes, jurisprudentie. Integendeel, zou ik zeggen, ze verdienen meer maar zijn doodongelukkig, of denk je dat papa zo gelukkig was met zijn werk? Ik heb hem nooit vrolijk met die tas vol dossiers onder de snelbinders zien wegfietsen en ook nooit voldaan zien thuiskomen. Hij was altijd chagrijnig, bij het ontbijt en bij het avondeten. Daarna verdween hij naar boven, dat was voor iedereen het beste’.

Verstoord staarde ze hem aan, verstoord of mis-

schien toch afwezig, ze leek dwars door hem heen te kijken, alsof ze ineens met haar gedachten was weggedreven. Wat ging er om in haar hoofd? Wat speelden zich daar voor processen af? Dacht ze aan haar man met zijn dossiers en bedrukte frons, of zag ze h m, Damian, ergens op een straathoek omringd door jongeren als een van hen of, erger nog, als de Messias tussen zijn volgelingen? Zocht ze angstvallig in haar geheugen waar het in zijn jeugd moest zijn misgegaan? Vroeg ze zich af wat haar eigen rol zou kunnen zijn geweest in dat ontsporen van hem, dat moedwillige falen, of dacht ze helemaal nergens aan en zocht ze in die mist waarin ze plotseling verzeild was geraakt naar iets wat ze kon onderscheiden, iets wat ze kon vasthouden, misschien niet meer dan een draad die haar er als Ariadne uit zou kunnen leiden?

Ineens schoten haar ogen vol leven, ‘weet je wie er ook kanker heeft?’, en alsof ze ijverig een lesje opzei begon ze op te sommen wie er in haar omgeving kanker hadden gekregen. Die namen zeiden hem niets en deden er voor haar ook niet toe, het ging haar vooral om de soorten kanker die ze hadden en nog meer om het zo venijnig mogelijk uitspreken van het woord ‘kanker’ – of dat voor haar een vloek of een bezwering inhield was hem niet duidelijk, misschien kwam dat op hetzelfde neer, vloeken en bezweren, hoe dan ook schiep ze er behagen in het woord ‘kanker’ telkens als een

fluijm uit te spuuen. En zoveel soorten als er waren, slokdarmkanker, borstkanker, alvleesklierkanker, huidkanker, botkanker, longkanker, overal in je lichaam kon je kanker krijgen, cellen die zich nergens meer wat van aantrokken en zich naar hartenlust gingen delen. En eigenlijk, dacht hij, viel daar ook wel iets voor te zeggen, je door niets of niemand meer laten tegenhouden en je gang gaan en je overgeven aan wat je het liefste deed, al zou hijzelf nooit iemand kwaad willen doen, dat sprak voor zich.

Nadat ze haar lijstje had afgewerkt, maakte ze een van zijn lievelingsgerechten klaar, *Irish stew*, volgens een recept dat ze had geleerd toen ze in Londen au pair was. ‘Die stew van jou is ongeëvenaard, mama, die heb ik nergens zo lekker gehad,’ fleemde hij terwijl ze met glimmende ogen toekeek hoe hij voor de tweede keer opschepte, ‘echt onwijs lekker’.

‘Speciaal voor jou gekookt. Zo vaak kom je ook niet langs.’

‘Dank je, mama. Dat is lief van je.’

‘Het is een bewerkelijk gerecht. Ik heb de hele middag in de keuken gestaan.’

Alsof het voor hem niet te aangenaam mocht worden schotelde ze hem vervolgens haar *trifle pudding* voor, die ze met bitterkoekjes en een scheut rum bereidde.

‘En, wat vind je van mijn trifle pudding?’, en hij, nou, wel wat bitter, liever heb ik je cheesecake of beschuit

met uitgelekte yoghurt en zelfgeplukte bramen, maar iets anders dan ‘heerlijk mam, perfect gelukt, kan niet beter’ kwam er niet over zijn lippen. Dat was nog waar ook, voor zover hij dat kon beoordelen was die trifle pudding gemaakt zoals hij moest worden gemaakt, was het hem vergeven dat die hem niet smaakte?

Na de trifle pudding hielp hij haar met de vaat en het schoonmaken van de keuken. Dat hoefde ze niet te vragen, ze had hem al jaren geleden afgericht. De keuken was bezaaid met schillen, snijresten en spetters, op het aanrecht, het fornuis, de tegels en de vloer, ook dat was niet anders dan anders, niets wees erop dat er iets abnormaals met haar aan de hand zou kunnen zijn. Toch is hij er, als hij dat bezoek nog eens voor zijn geestesoog laat passeren, niet gerust op. Tess neigt naar overdrijving; wat zich eenmaal als hersenspinsel in haar hoofd heeft genesteld gaat er nooit meer uit en neemt als een gezwel steeds grotere proporties aan, maar misschien heeft ze toch iets opgemerkt wat hem is ontgaan. Manipuleren is een kunst, om iedereen voor zich te laten draven moet Tess een fijnzinnig zintuig voor anderen hebben ontwikkeld, voor de gevoeligheden, zwakke plekken, gebreken en onhebbelijkheden, de knoppen die je moet beroeren om iets van hen gedaan te krijgen.

Nu hij erover nadenkt, hij ziet zijn moeder ook te vaak om haar op voortschrijdende dementie te kunnen betrappen. Die is als het groeien van gras of het ver-

strijken van de tijd, de neergang gaat zo geleidelijk dat die zich niet laat waarnemen als je die van dag tot dag meemaakt, ongemerkt stelt hij zich er telkens weer op in als ze namen vergeet, straten, woorden, of iets niet meer voor elkaar krijgt, hij zít niet eens dat er ook maar iets verschilt met de vorige keer dat hij bij haar was, hij neemt dat niet waar. Voor Tess zal dat vanwege haar schaarse bezoeken anders liggen en vormen al die minuscule verslechtingen tezamen zoveel als een schoksgewijze aftakeling.

Of heeft hij iets over het hoofd gezien wat hij als teken aan de wand had moeten opvatten? Toen hij in de hal stond pakte moeder hem bij de arm, wat dacht hij wel, zomaar weggaan was er niet bij.

‘Ik ben oud aan het worden, Damian, niet gewoon oud maar écht oud. Als ik naar buiten ga weet ik soms niet meer wat ik ook alweer van plan was te doen, een blokje om lopen, een vriendin opzoeken of een brood kopen, sta ik daar ineens met mijn jas aan voor de deur’, en hij, terwijl hij in haar opengesperde ogen staaarde, ‘maar dat overkomt mij zo vaak, dat ik in de AH sta en denk: wat doe ik hier? Soms moet ik Bianca bellen om te vragen wat we ook alweer zouden eten of loop ik met niets dan een reep chocolade of een pak koffie weer naar buiten, moet ik later weer terug, als ik me herinner wat ik wilde kopen. Zoiets heet verstrooidheid, daar heeft iedereen wel eens last van’.

‘Straks lig ik in mijn graf en ben ik er niet meer. Dan ben ik er dus niet meer.’

‘Laat dat graf nog maar even het graf, jij wordt minstens honderd. En als je honderd bent zie je er nog als zestig uit, daar kun je donder op zeggen. Je bent niet kapot te krijgen, mama.’

‘Het kan elk moment voorbij zijn. Dat besef jij nog niet of wil je niet beseffen.’

‘Zo is dat niet, maar vroeger of later maken we dat allemaal mee. Er wordt te veel soesa van gemaakt, van de eindigheid van het leven.’

‘Het maakt niemand wat uit als ik er niet meer ben. Jij zal er ook geen traan om laten, Damian, jij niet en Tess en Tom niet. Jullie zullen blij zijn als ik in de kist lig en jullie er aarde op mogen scheppen. Daar zijn we mooi vanaf, denken jullie dan.’

‘Mama, alsjeblijft!’, en zij, op vlakke toon, ‘misschien moet ik jullie van dienst zijn en alvast een pilletje nemen of mezelf voor de trein werpen, ben ik er klaar mee en zijn jullie er klaar mee en kunnen jullie de erfenis verdelen’.

Kijk dan, zozeer stond dat telefoontje van Tess buiten elke realiteit dat hij even heeft gedacht dat hij het had gefantaseerd, maar het gaat gebeuren, het gaat echt gebeuren, een grote rode auto houdt midden op de weg halt.

Daarna gebeurt er niets meer, het autodak glanst als water en de portieren blijven dicht en weer rinkelt het in zijn broekzak. Of hij naar beneden komt, er is geen parkeerplek vrij en ze moet meteen door, naar Schiphol, ratelt ze in zijn oor, gelegenheid om ertussen te komen krijgt hij niet.

Bianca, terwijl hij geknield zijn schoenen aantrekt, 'je had ook kunnen zeggen dat je niet thuis bent. Of je had haar meteen kunnen meedelen dat dat zo niet gaat, je moeder als een postpakket afleveren. Hoe kan ze denken dat ze ons zomaar met haar kan opzadelen?'

'Zo is Tess, dat weet je', en vervolgens, naar haar opkijkend, 'ze is knettergek, altijd al geweest'.

'Je doet de deur niet open, lijkt me niet zo moeilijk. Dan kan ze haar gewoon weer terugbrengen.'

'Ik kan mijn moeder niet op straat laten staan, dat snap je toch?'

Wat is er toch met familie dat je weerloos maakt en je laat slikken wat je van geen ander slikt en laat doen wat je nooit voor mogelijk hebt gehouden? Er is geen sprake van dat hij níét naar beneden zal gaan, weigeren is uitgesloten. Het is niet eens een beslissing, eerder een reflex zoals ademhalen of slikken; elke vezel, zenuw, cel in zijn lichaam gebiedt hem af te dalen, naar buiten te gaan en Tess met een kus te begroeten en, ja, zijn moeder met open armen te ontvangen en haar mee omhoog te nemen alsof het de normaalste zaak van de

wereld is dat ze voor zijn deur wordt gedeponerd. Hij ziet haar al geflankeerd door die oude karamelkleurige koffers op de stoep staan, met dat verkreukelde gelaat en die schotelgrote ogen waarin zich ooit paniek moet hebben vastgezet, in de wind die tussen de flatgebouwen en bomen jaagt zoveel kleiner en fragieler dan de energieke vrouw die maar niet uit zijn hoofd wil verdwijnen, zodat hij zichzelf ervan zal moeten overtuigen dat ze een en dezelfde zijn, zijn moeder en de hoogbejaarde dame die daar op hem wacht en óók zijn moeder schijnt te zijn. Maar met die schelle stem van haar hoeft ze maar iets toe te roepen als 'zo, daar ben je dan' en het mysterie is opgelost en die twee vallen weer samen alsof ze nooit gescheiden zijn geweest. Gelukkig maar, dan slaat het tenminste ergens op dat hij haar in huis zal nemen, hij is tot veel in staat maar een wildvreemde binnenlaten en verzorgen gaat zelfs hem te ver.

Gelogen heeft Tess niet, geen parkeerplaatsen, zondagochtend, hè, iedereen is thuis. Achter haar auto een bestelbusje dat wacht tot ze zal doorrijden, ten teken dat hij haast zal maken steekt hij een hand op, knikt even, dan een glimlach, dat gaat vanzelf. In de struiken wappert nog altijd die zak, bij elke windvlaag gaat het scheuren verder, in zijn strijd om zich te bevrijden vernietigt hij zichzelf. Wel gênant dat hij zich het lot van rotzooi aantrekt, troep, zwerfafval, maar hij heeft een zwak voor eenzame handschoenen, koffiebekers,

bemodderde pennen, afgerukte takken, rolkofferwiel-
tjes. Als kind sleepte hij al van alles mee, zijn kamer
lag vol, tot die spullen ineens waren verdwenen omdat
zijn moeder die had weggegooid. Als hij eraan terug-
denkt wordt hij weer droevig, meer vanwege die spul-
len dan door wat zijn moeder in haar botheid had klaar-
gespeeld. Waar waren ze gebleven? Zouden ze nog
ergens zijn, bedolven onder afval? Zouden ze het daar
hebben uitgehouden zonder ook maar een beetje lucht
en een sprankje licht? Zouden ze ooit nog worden vast-
gehouden en bekeken, laat staan voor het een of ander
gebruikt?

Tess kan hij niet meteen achter het glas ontwaren,
zijn moeder wel, een schim die opgaat in de spiegeling.
Hij buigt voorover om te checken of ze daar werkelijk
zit, in levenden lijve. O, die blik, die blik van haar, en
met een zucht opent hij het portier, 'dag mam'.

'Nou, dat duurde lang, ik dacht dat je me zou laten
zitten,' zegt ze als hij zijn arm onder de hare schuift, en
hij, lachend, 'en dat je dan met Tess naar het buitenland
zou afreizen en daar in een hotel opgesloten zou zitten
en zou wachten tot ze klaar is met haar meetings en za-
kendiners, dat lijkt me geen goed idee'.

Tess, haar handen aan het stuur, haar mantelpak
adembenemend blauw en haar lippen zo rood dat het
lijkt of ze elk moment van haar gezicht kunnen sprin-
gen, met een zweem van wrevel, 'zo is het precies, dank

voor je begrip. Ik kan niet uit mijn handen laten vallen wat ik aan het opbouwen ben, hè mam, dat vind jij toch ook, mam?’

‘Wat moet ik waarvan vinden? Ik heb niets te vinden, zo is het toch?’, en Damian, ‘ik snap het wel, we bellen nog’.

Zo vanzelfsprekend als die woorden uit zijn mond vloeien, zo achteloos. Al beseft hij dat dat tegennatuurlijk is, hij bespeurt geen woede in zichzelf, hij schuimt zijn hoofd af, daalt via zijn nek af naar zijn borst en buik, nergens ook maar een greintje spanning dat zich heeft opgehoopt en een uitweg zoekt. Het lijkt hem niet uit te maken dat zijn moeder zomaar, zonder overleg, bij hem wordt afgeleverd.

Wie ben je eigenlijk, jij, Damian? vraagt hij zich af terwijl zijn moeder al naast hem staat, of met zijn arm in de hare eerder tégen hem aan. Voel je echt geen woede? Kun je het helemaal zonder stellen? Besta je wel als zich nergens in je ziel iets hards heeft vastgezet, iets hards en onverzettelijks als een brok graniet, of ben je niet meer dan een blad in de wind, een rimpel in het water, een gedachte die verwaait, is dát het? Áls Tess en hij al gaan bellen, wat niet zal gebeuren, niet door haar in ieder geval, dan zal er geen onvertogen woord vallen, geen verwijt klinken, geen toestand worden gemaakt, geen ruzie, niets. Hooguit zal hij haar vragen of ze de zorg van hem zal overnemen als ze het rustiger

heeft en haar start-up geen start-up meer is. Zelfs dat ziet hij zichzelf niet zo snel doen maar het laat zich wel voorstellen, nee, hij weet nu al dat hij er niet over zal beginnen en alleen zal vertellen hoe het met moeder gaat en van haar zal willen horen of ze al vorderingen met de financiering heeft gemaakt, nieuwe geldbronnen heeft weten aan te boren. Een investeerder heeft afgehaakt, weet hij; om haar start-up levensvatbaar te houden moet ze een andere zien te strikken die geld wil zetten op haar praatjes, zo'n start-up vereist een rede-loos fanatisme, een allesverterend vuur, waar haalt ze dat vandaan?

Even vergeten, Tom is er ook nog, boze morose Tom. Maar die doet niet meer mee en zal zich wel voor altijd in dat gore atelier blijven verschansen in de hoop dat vastklampen aan armoe en ontbering uiteindelijk wel beloond móét worden. Damian zou dat voor hem wensen, kunstenaarschap bestaat bij de gratie van hoop, hoop is het enige wat ertoe doet als je jezelf aan de kunst overgeeft, hoop dat zich door je werk iets zal openen, een nieuw leven dat uit de beklemming van het oude breekt. Succes is daarvan de platte variant, de schreeuwerige persiflage van wat een verlossing zou moeten zijn, maar dat is tenminste iets, wie weet wordt Tom op een dag ontdekt en krijgt hij exposities en lopen kunstjournalisten de deur bij hem plat en worden er duizelingwekkende bedragen voor zijn werk neergeteld

door verzamelaars en musea van over de hele wereld. Als Damian het geld had zou hij het vuurtje aansteken en al zijn schilderijen opkopen, een galerie beginnen, met vestigingen in Berlijn, Londen en New York, of ergens een museum laten bouwen en ze daar allemaal naast elkaar ophangen, de tientallen of misschien al honderden die dodelijk vermoeid tegen elkaar geleund in zijn atelier staan en de ruimte langzaam maar zeker overnemen, als Tom tenminste nog nuchtere periodes heeft en in staat is te schilderen.

Niet dat Damian er verstand van heeft, maar hoe is het mogelijk dat de kwaliteit van die schilderijen niet wordt onderkend? Je moet wel blind zijn als je die niet ziet, blind en van elke gevoeligheid verstoken, dat heeft hij Tom ook gezegd, jaren geleden alweer, toen hij nog in diens atelier mocht komen. Dat felroze, schelgeel, dieppaars en schetterend smaragd flikkert en trilt nog steeds voor zijn ogen, die toxische bossen en kwaadaardige berglandschappen zowel kakelbont als inktzwart, voor zover hij weet is er niemand die zo schildert.

Zoals zijn moeder daar staat, naast dat stalen bakbeest nog brozer dan ze al is, voor zich uit starend alsof alles haar zou kunnen overkomen, het geweldigste en het afschuwelijkste, met een smalle zilverkleurige handtas tegen de borst gedrukt, heeft ze iets van een brugklasser die voor het eerst naar een schoolfeest gaat. Een

windvlaag giert door de straat en als as stuift haar haar op, hij is plotseling bang dat ze omver zal worden geblazen en legt uit voorzorg een hand tegen haar bovenarm, pakt haar vervolgens toch vast.

Wat er aan wenkbrauwen rest rijst omhoog, in haar gezicht verdiepen kreukels zich tot kloven, hij wendt zijn blik af en loopt om de auto heen, opent de achterklep.

Geen koffers, maar naast Tess' knalroze rolkoffer de tas met Schotse ruit die ze gebruikt voor weekendjes naar Parijs maar liever nog naar Londen, vroeger met zijn vader, na zijn overlijden met vriendinnen.

Hij wappert met zijn hand, Tess laat het raampje zakken.

'En de rest?'

'Welke rest?'

'Kleren, schoenen en verder boeken, tijdschriften, breiwerk, je weet wel, waar ze zich zoal mee bezighoudt om de tijd door te komen.'

'Die moet je nog ophalen, ik kreeg haar anders niet mee. Dat was lastig genoeg, haar meekrijgen, ze is zo koppig als een ezel. Ik zei dat ze er een tijdje uit moest en dat geen mens dat volhoudt, altijd tegen dezelfde muren aan kijken, altijd door dezelfde ramen naar buiten staren. Andere lucht en een ander uitzicht zullen je goeddoen, gezelschap, dat zei ik tegen haar, Damian wil niets liever dan dat je komt, hij vindt het hartstik-

ke gezellig als je er bent. Maar ze wilde je niet tot last zijn, nou ja, een paar dagen dan, gaf ze uiteindelijk toe, een paar dagen, en geen dag langer. Die jongen heeft genoeg aan zijn hoofd, dat zei ze, dat jij genoeg aan je hoofd hebt, maar dat valt toch wel mee?', en een grijns breekt haar make-up.

'Nou, die jongens zitten tot over hun oren in de problemen. Jongens en inmiddels ook een paar meisjes, de emancipatie is ook bij kansarme jongeren niet meer te stoppen.'

'Je kunt dat niet oplossen, Damian. Ik bedoel, wat daarachter zit, achter die problemen. Het enige wat je kan doen is je eigen problemen oplossen, en dat is al moeilijk genoeg, *tell me.*'

Hij haalt zijn schouders op, 'ik mag ze, de meesten van hen althans. Ik mag ze echt, ze weten zich geen raad en...'

'Ze gebruiken je, dat is wat ik zie. Voor hen ben je een soort cover-up, zo noemen ze dat toch?', en ze snuift.

'Ze zijn niet anders dan jij en ik, ook al hebben ze iets uitgevreten... ze proberen zich te redden...', maar ze tilt haar hand op, gebaart dat hij dichterbij moet komen, vervolgens, als hij zijn hoofd zowat door het raampje heeft gestoken, met gedempte stem, 'mama is ver heen, dat zul je nog wel merken. Ze dreigt weer met zelfmoord, maar ik ben bang dat ze het dit keer meent. Het is voor haar niet meer alleen aandachttrekkerij, het is

alsof ze zich eraan vastklampt en er iets aan ontleent, stevigheid, wilskracht, een doel in het leven. Ik zie het haar echt doen als ze niemand om zich heen heeft die haar uit die bewustzijnsvernauwing kan halen, en ik niet alleen, ook haar psychiater maakt zich grote zorgen om haar. Gül heeft me in vertrouwen gebeld, dat mag ze eigenlijk niet doen maar ze geeft om mama, ze zijn vriendinnen geworden en gaan samen wel eens wandelen of naar de schouwburg. Ze heeft me op het hart gedrukt dat er iemand over haar moet waken, anders zou het zover kunnen komen dat ze opgenomen moet worden. Kun je je dat voorstellen, mama in een inrichting? Dat zou haar einde betekenen, dat houdt ze nog geen dag vol, vastgehouden worden, van elke zelfstandigheid beroofd zijn, ze zou gek worden of dood neervallen zonder dat ze daar iets voor zou hoeven doen... van pure ellende... En dan vertelt ze ook nog van die inktzwarte verhalen, of eigenlijk vertelt ze één verhaal, dat ze telkens weer oprakelt, over twee mannen die... er is echt iets met haar aan de hand, Damian, je zult het wel zien... Geen idee waar ze het vandaan haalt, ik heb haar er nooit eerder over horen vertellen. Misschien is het een verhaal dat ze vroeger heeft gehoord of heeft ze het uit een boek dat haar heeft aangegrepen, een scène uit een film die is blijven plakken, je weet niet wat er allemaal in zo'n hoofd gebeurt, je wordt er geen wijs uit, alles loopt bij haar door elkaar'.